

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľa **R.**, bývajúceho v N., zastúpeného JUDr. K., advokátom v N., proti odporcovi **G.**, so sídlom v B., **o zaplatenie 1 379,07 € (41 546 Sk) s príslušenstvom**, vedenej na Okresnom súde Nitra pod sp. zn. 25 C 128/2007, o dovolaní navrhovateľa proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 13. februára 2008 sp. zn. 5 Co 167/2007, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky **z r u š u j e** rozsudok Krajského súdu v Nitre z 13. februára 2008 sp. zn. 5Co 167/2007 a rozsudok Okresného súdu Nitra z 19. júna 2007 č.k. 25 C 128/2007-85 a vec vracia Okresnému súde Nitra na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Nitra rozsudkom z 19. júna 2007 č.k. 25 C 128/2007-85 zamietol návrh, ktorým sa navrhovateľ proti odporcovi domáhal náhrady škody vo výške 41 546 Sk (1 379,07 €) so 7 % ročným úrokom od 27. júna 2006 do zaplatenia (uvedená suma predstavuje navrhovateľom zaplatené trovy obhajoby advokátovi JUDr. K. v spojitosti s trestným konaním vedeným proti navrhovateľovi, ktoré skončilo jeho oslobodením spod obžaloby). Navrhovateľovi uložil povinnosť zaplatiť odporcovi náhradu trov konania vo výške 3 000 Sk do 15 dní od právoplatnosti rozsudku. Rozhodol tak po zistení, že navrhovateľovi nevznikol nárok na náhradu škody pre nesprávny úradný postup prokuratúry, lebo skutočnosť, že v trestnom konaní (vedenom na Okresnom súde Nitra pod sp. zn. 2 T 137/2003) bol oslobodený, nezakladá nárok na náhradu škody podľa zák. č. 514/2003 Z.z. Mal za to, že nebola preukázaná zodpovednosť štátu, keďže prokuratúra si plnila len svoje povinnosti v zmysle Trestného zákona a Trestného poriadku a navrhovateľ bol oslobodený iba

z dôvodu, že boli pochybnosti o tom, či sa stal alebo nestal trestný čin, teda nie na jednoznačnom základe, že by sa trestný čin nestal. Vec právne posúdil podľa § 3 ods. 1 a § 9 zák. č. 514/2003 Z.z. Rozhodnutie o trovách konania odôvodnil § 142 ods. 1 O.s.p.

Na odvolanie navrhovateľa Krajský súd v Nitre rozsudkom z 13. februára 2008 sp. zn. 5 Co 167/2007 rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil, odporcovi nepriznal náhradu trov odvolacieho konania a samostatným výrokom pripustil proti tomuto rozsudku dovolanie. Zhodne so súdom prvého stupňa dospel k záveru, že návrh na náhradu škody v sume 41 546 Sk s príslušenstvom nie je dôvodný. Svoj záver založil na názore, že „odporca sa pri predpokladanom zavinení vyvinil (exkulpoval) v tom smere, že v rozsahu zodpovedajúcom obsahu ust. § 3 ods. 1 písm. d/ a § 9 ods. 1 zák. č. 514/2003 Z.z. neporušil žiadnym spôsobom úradný postup v súvislosti s trestným stíhaním navrhovateľa, čím nedošlo k naplneniu ani jednej z troch základných podmienok (ktoré musia byť splnené súčasne) zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nesprávnym úradným postupom orgánu verejnej moci (štátu)“. Navrhovateľ bol ako obžalovaný oslobodený spod obžaloby okresného prokurátora preto, že nebolo jednoznačne preukázané, že skutok, za ktorý bol stíhaný, sa stal. Prokurátor postupoval v súlade s judikatúrou (R č. 3/2000 tr.), išlo o postup v priebehu trestného stíhania v medziach zákona a takýto zásah nemožno preto považovať za nesprávny úradný postup. Ide o situáciu, keď nad individuálnymi záujmami fyzickej osoby, do ktorej osobnostných vzťahov je vedeným trestného stíhania zasahované, prevláda závažnejší, resp. významnejší a funkčne vyšší verejný záujem spočívajúci v tom, aby trestné činy boli náležite zistené a ich páchatelia spravodlivo potrestaní. Samotná skutočnosť, že obžalovaný bol rozsudkom súdu oslobodený spod obžaloby, pretože nebolo preukázané, že skutok, pre ktorý je stíhaný, sa stal, bez ďalšieho neznamená, že vôbec neboli dané podmienky pre vznesenie obvinenia proti obvinenému, resp. pre podanie obžaloby na obžalovaného na príslušný súd. Otázku zásadného právneho významu, so zreteľom na ktorú vyslovil prípustnosť dovolania, vymedzil najmä na riešenie otázky „či oslobodenie spod obžaloby v trestnom konaní je možno chápať za iný nezákonný zásah do práv v zmysle § 9 ods. 1 zák. č. 514/2003 Z.z. zakladajúci dôvodný nárok navrhovateľa na náhradu škody pre nesprávny úradný postup“.

Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podal navrhovateľ dovolanie, v ktorom navrhol napadnutý rozsudok zrušiť a vec vrátiť tomuto súdu na ďalšie konanie. Uviedol, že vyšetrovateľ voči nemu dvakrát zastavil trestné stíhanie v zmysle § 172 ods. 1 písm. b/ Trestného poriadku a iba na záväzný pokyn Okresného prokurátora v Nitre pokračoval vo

veci a vzniesol proti nemu obvinenie a následne bola voči nemu podaná obžaloba. Na Okresnom súde v Nitre v konaní vedenom pod sp. zn. 2 T 137/2003 bol rozsudkom z 27. októbra 2005 oslobodený spod obžaloby pre trestný čin znásilnenia a Krajský súd v Nitre podané odvolanie okresného prokurátora zamietol uznesením z 27. apríla 2006 sp. zn. 5 To 66/2005. V rámci obhajoby v predmetnej veci zaplatil čiastku, ktorú podaným návrhom žiadal uhradiť od odporcu. Za súladné so všeobecným princípom spravodlivosti, resp. princípmi obsiahnutými v Ústave Slovenskej republiky považoval, aby štát, keď zavini vo vzťahu k svojmu občanovi situáciu, v dôsledku ktorej na uplatnenie svojich práv musí vynaložiť finančné prostriedky a uplatnenie práv vyznie v jeho prospech, vynaloženú sumu na účelne uplatnenie práv zaplatil.

Odporca vo vyjadrení k dovolaniu navrhol dovolanie zamietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), ktorý je zastúpený advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 3 O.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok v rozsahu podľa § 242 ods. 1 O.s.p. bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) a dospel k záveru, že dovolanie je opodstatnené.

Výrokom odvolacieho súdu o pripustení dovolania bol súčasne vymedzený jej dovolací dôvod a dovolanie nemožno odôvodniť inak, než námietkou nesprávneho právneho posúdenia otázky, ktorú odvolací súd považoval za tak významnú, že pre jej vyriešenie pripustil dovolanie. Nesprávne právne posúdenie veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.) môže spočívať v tom, že súd na správne zistený skutkový stav veci aplikoval nesprávny právny predpis alebo že správne použitý právny predpis nesprávne interpretoval.

V prejednávanej veci odvolací súd zhodne so súdom prvého stupňa založil svoje rozhodnutie na právnom závere, že podľa zákona č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov nie je daná zodpovednosť štátu za majetkovú ujmu navrhovateľa – peňažné plnenie, ktoré vynaložil v spojitosti so svojím trestným stíhaním (na trovy svojej obhajoby), hoci spod obžaloby v trestnom konaní bol oslobodený. Vychádzal z názoru, že zodpovednosť štátu za škodu nemôže byť daná vtedy, keď prokuratúra (odporca) postupuje v súlade s Trestným zákonom a s Trestným poriadkom.

Z obsahu spisu vyplýva, že navrhovateľ svoje právo na náhradu škody odvodzuje od vznesenia obvinenia pre trestný čin znásilnenia podľa § 241 ods. 1 Trestného zákona, ku ktorému obvineniu došlo po rozhodnutiach Okresného prokurátora v Nitre so záväzným pokynom podľa § 174 ods. 2 písm. a/ Trestného poriadku, pričom trestné stíhanie skončilo oslobodením navrhovateľa spod obžaloby rozsudkom Okresného súdu Nitra z 27. októbra 2005 sp. zn. 2 T 137/2003, keď odvolanie okresného prokurátora proti tomuto rozsudku Krajský súd v Nitre uznesením z 27. apríla 2006 sp. zn. 5 To 66/2005 zamietol.

Podľa § 27 ods. 1 zák. č. 514/2003 Z.z. zodpovednosť za škodu podľa tohto zákona sa vzťahuje na škodu spôsobenú rozhodnutiami, ktoré boli vydané odo dňa nadobudnutia účinnosti tohto zákona a na škodu spôsobenú nesprávnym úradným postupom odo dňa nadobudnutia účinnosti tohto zákona.

Zodpovednosť za škodu spôsobenú rozhodnutiami, ktoré boli vydané pred nadobudnutím účinnosti tohto zákona a za škodu spôsobenú nesprávnym úradným postupom pred nadobudnutím účinnosti tohto zákona, sa spravuje doterajšími predpismi (§ 27 ods. 2 cit. zákona).

Zákon č. 514/2003 Z.z. nadobudol účinnosť 1. júla 2004.

Navrhovateľ sa domáhal náhrady škody spôsobenej uznesením o vznesení obvinenia po záväznom pokyne prokuratúry na vznesenie obvinenia. Ide o uznesenie Okresného úradu justičnej polície Policajného zboru v Nitre ČVS: OÚV-230/30-NR-2002KA z 30. novembra 2002. Sťažnosť navrhovateľa ako obvineného proti tomuto uzneseniu Krajská prokuratúra v Nitre uznesením č. 2 KPt 699/2002-3 z 24. februára 2003 zamietla. Po skončení vyšetrovania Okresná prokuratúra v Nitre podala proti navrhovateľovi pod č. 3 Pv 227/02-53 obžalobu z 21. júla 2003.

Z citovaného ustanovenia § 27 zák. č. 514/2003 Z.z. vyplýva, že pre posúdenie, či na zodpovednosť za škodu spôsobenú rozhodnutiami alebo nesprávnym úradným postupom sa má aplikovať zák. č. 514/2003 Z.z. alebo sa má aplikovať doterajší predpis (zák. č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom), je rozhodujúci čas vydania príslušného rozhodnutia, resp. čas

nesprávneho úradného postupu. Nie je pre aplikáciu č. 514/2003 Z.z. preto postačujúcim, že škoda, prípadne jej časť vznikla až po účinnosti tohto zákona, ak k rozhodnutiu orgánu štátu alebo k jeho nesprávne úradnému postupu, z ktorého táto škoda vznikla, došlo ešte pred nadobudnutím účinnosti tohto zákona.

Keďže navrhovateľ vyvodzuje zodpovednosť odporcu za škodu v spojitosti s uznesením o vznesení obvinenia, ku ktorému došlo na základe záväzného pokynu prokuratúry, a to v čase ešte pred účinnosťou zákona č. 514/2003 Z.z., chýbal dôvod, pre ktorý by boli nižšie súdy oprávnené posudzovať vec (zodpovednosť za škodu) podľa zák. č. 514/2003 Z.z. Rozhodujúci bol čas vydania príslušného rozhodnutia a preto sa spravuje zodpovednosť za škodu v danom prípade podľa zákona č. 58/1969 Zb.

Z uvedeného výkladu vyplýva, že súdy nižších stupňov nemali na vec aplikovať zákon č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene a niektorých zákonov, ale zákon č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánov štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom. Tým, že aplikovali nesprávny právny predpis, došlo k nesprávne právnemu posúdeniu veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.).

Podľa § 1 ods. 1 zák. č. 58/1969 Zb. štát zodpovedá za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím, ktoré v občianskom súdnom konaní a v konaní pred štátnym notárstvom, v správnom konaní, ako aj v konaní pred miestnym ľudovým súdom, a ďalej v trestnom konaní, pokiaľ nejde o rozhodnutie o väzbe alebo treste, vydal štátny orgán alebo orgán štátnej organizácie (ďalej len "štátny orgán"). Štát zodpovedá taktiež za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím orgánu spoločenskej organizácie vydaným pri plnení úloh štátneho orgánu, ktoré na túto organizáciu prešli.

Zodpovednosti podľa odseku 1 sa nemožno zbaviť (§ 1 ods. 2 cit. zákona).

Podľa § 2 cit. zákona právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím majú tí, ktorí sú účastníkmi konania a boli poškodení nezákonným rozhodnutím vydaným v tomto konaní.

Podľa § 3 cit. zákona, ak nejde o prípady hodného osobitného zreteľa, možno nárok na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím priznať len vtedy, ak účastník využil možnosť podať proti nezákonnému rozhodnutiu odvolanie, rozklad, námietky, odpor alebo sťažnosť.

Podľa § 4 ods. 1 cit. zákona nárok na náhradu škody nemožno uplatniť, dokiaľ právoplatné rozhodnutie, ktorým bola škoda spôsobená, pre nezákonnosť nezrušil príslušný orgán. Rozhodnutím tohto orgánu je súd rozhodujúci o náhrade škody viazaný.

Ako výnimku z ustanovenia odseku 1 možno uplatniť nárok na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím vykonateľným bez ohľadu na jeho právoplatnosť, ak toto rozhodnutie bolo na základe opravného prostriedku (§ 3) zrušené alebo zmenené (§ 4 ods. 2 cit. zákona).

Jedným z predpokladov zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím je zistená nezákonnosť rozhodnutia, ktorá viedla k vzniku škody. So zreteľom na citované ustanovenie § 4 zákona č. 58/1969 Zb. uvedený predpoklad je splnený len vtedy, ak príslušné rozhodnutie bolo zrušené alebo zmenené; dotedy nemožno nárok na náhradu škody uplatniť. Zákonnosť rozhodnutia nie je teda možné riešiť v konaní o náhradu škody ako predbežnú otázku. V súvislosti s uznesením o vznesení obvinenia, ktoré je predbežne vykonateľné, prichádza do úvahy - ako výnimka z ustanovenia § 4 ods. 1 - aplikácia ustanovenia § 4 ods. 2 zákona č. 58/1969 Zb. K uplatneniu práva na náhradu škody spôsobenej takýmto uznesením môže dôjsť aj v prípade, že došlo k oslobodeniu spod obžaloby takto obvinenej a následne obžalovanej osoby. Judikatúra (porovnaj napr. R. č. 35/1991) ustálila, že oslobodenie spod obžaloby z hľadiska ustanovenia § 4 zákona č. 58/1969 Zb. má rovnaký význam ako zrušenie uznesenia o vznesení obvinenia.

Uznesenie o vznesení obvinenia neobsahuje konečný záver o spáchaní trestného činu a vine obvineného. Toto rozhodnutie je vydané na základe dôvodného podozrenia, že obvinený spáchal trestný čin (ak na podklade zistených skutočností je dostatočne odôvodnený záver, že trestný čin bol spáchaný určitou osobou). Ak dôjde k oslobodeniu spod obžaloby, nemusí to vždy znamenať, že uznesenie o vznesení obvinenia bolo vydané nesprávne (v rozpore s ustanoveniami Trestného poriadku). Jednotlivé dôvody oslobodenia spod

obžaloby nemajú za hľadiska hodnotenia správnosti uznesenia o vznesení obvinenia rovnaký význam.

Podľa § 5 ods. 2 písm. a/ a b/ zákona č. 58/1969 Zb. o náhrade škody spôsobenej rozhodnutím o väzbe nemá právo na náhradu škody ten, kto si väzbu zaviniť sám, najmä tým, že pokusom o útek alebo iným svojím konaním dal príčinu pre obavy, ktoré boli dôvodom väzby alebo jej predĺženia; ani ten, kto bol spod obžaloby oslobodený alebo proti komu bolo trestné stíhanie zastavené len preto, že nie je za spáchaný trestný čin trestne zodpovedný alebo že mu bola udelená milosť alebo že trestný čin bol amnestovaný.

Podľa § 6 ods. 3 písm. a/ a b/ tohto zákona o náhrade škody spôsobenej rozhodnutím o treste nemá právo na náhradu škody ten, kto si privedil svoje odsúdenie úmyselne alebo proti komu bolo neskoršie trestné stíhanie zastavené len preto, že mu bola udelená milosť alebo že po právoplatnosti pôvodného rozsudku bola udelená amnestia vzťahujúca sa na čin, za ktorý bol pôvodný trest uložený.

So zreteľom aj na systematický výklad (prihliadnutie na cit. úpravu v ustanoveniach § 5 ods. 2 písm. a/ a b/ a § 6 ods. 3 písm. a/ a b/ tohto zákona, ktoré ustanovenia stanovujú prípady, kedy právo na náhradu škody neprichádza do úvahy) a na analogické použitie uvedených ustanovení na riešenu právnu vec (ako výnimiek - negatívne vymedzenie, kedy nemá spod obžaloby oslobodená osoba právo na náhradu škody), je treba uzavrieť, že z hľadiska zodpovednosti štátu za škodu má ten, kto bol oslobodený spod obžaloby, právo na náhradu škody spôsobenej uznesením o vznesení obvinenia; takéto právo by nemal iba vtedy, ak by si vznesenie obvinenia zaviniť sám, bol spod obžaloby oslobodený len pre to, že nie je za trestný čin trestne zodpovedný, resp. že mu bola udelená milosť alebo že trestný čin bol amnestovaný.

Navrhovateľ bol oslobodený spod obžaloby z dôvodu, že nebolo dokázané, že sa stal skutok, pre ktorý bol stíhaný (§ 226 písm. a/ Trestného poriadku – zák. č. 141/1961 Zb. v znení neskorších predpisov).

Základ nároku uplatneného v tejto právnej veci je možno teda posúdiť podľa ustanovenia § 1 až § 4 zák. č. 58/1969 Zb. Tento zákon sledoval, aby *majetková* ujma spôsobená nesprávnym či nezákonným zásahom štátu proti fyzickej osobe bola odčinená. Ak

preto proti navrhovateľovi bolo vznesené obvinenie, nie je na ňom, aby niesol materiálne dôsledky takéhoto rozhodnutia (trovy vynaložené na svoju obhajobu), keď sa neskôr ukázalo uvedené obvinenie nesprávnym a trestné konanie sa skončilo tak, že na navrhovateľa treba pozeráť ako na nevinného.

Odvolaací súd ako aj súd prvého stupňa svoje závery o navrhovateľom uplatnenom práve na náhradu škody založili na právnom posúdení, ktoré Najvyšší súd Slovenskej republiky nepovažuje za správne. Vzhľadom na to, že odvolaací súd (rovnako aj súd prvého stupňa) aplikoval na predmetnú právnu vec nesprávny právny predpis – zák. č. 514/2003 Z.z., ktorý na riešený právny vzťah účastníkov vôbec nedopadá (nebolo možno aplikovať), chýbal dôvod - okrem vyriešenia tejto otázky potreby aplikácie - , aby dovolací súd ešte osobitne robil výklad ustanovenia tohto na vec sa nevzťahujúceho právneho predpisu – § 9 ods. 1. Preto iba ako poznámku na okraj veci (keďže nebola potreba aplikácie uvedeného zákona) dovolací súd dáva do pozornosti, že zákon č. 514/2003 Z.z. vo svojom § 8 ods. 6 písm. g/ vymedzuje, *keď u osoby oslobodenej spod obžaloby nevznikne právo na náhradu škody*, rovnako ako aj u osoby, u ktorej bolo trestné stíhanie zastavené (ak bola osoba spod obžaloby oslobodená alebo trestné stíhanie zastavené, pretože nie je trestne zodpovedná, alebo ak po právoplatnosti rozhodnutia zanikla trestnosť činu alebo medzinárodná zmluva, ktorá bola vyhlásená spôsobom ustanoveným v zákone, alebo amnestia prezidenta republiky nedovoľuje trestné stíhanie, čin prestal byť zmenou zákona trestným činom alebo miernejší trest bol uložený preto, že na trestný čin zákon ustanovil miernejší trest).

Z uvedených dôvodov Najvyšší súd Slovenskej republiky dospel k záveru, že napadnutý rozsudok spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Dovolací súd preto rozsudok odvolacieho súdu zrušil (§ 243b ods. 1 O.s.p.) a pre rovnako nesprávne právne posúdenie veci zrušil aj rozsudok súdu prvého stupňa a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie (§ 243b ods. 3 O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 30. septembra 2009

JUDr. Jana Bajánková, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková